

Andreas Sarjaš, Dvojezična srednja šola Lendava

Mentor: Štefan Kardoš

TISOČE SVETLIC, PLANKTON BRALCEV

Tisoče svetlic, plankton bralcev. Zamejski avtorji se na ogromno načinov lotevajo zamejske problematike. Načini pisanja so različni iz več razlogov. Prvi razlog je manjšina, v kateri živijo.

Ali so na avstrijskem Koroškem ali na Primorskem.

Do razlik prihaja tudi zaradi politične ideologije avtorjev. Tako eni primorski zamejski avtorji pišejo o odprtem Trstu, drugi o zaprtem. Predvsem Primorci ohranjajo tradicijo, Korošci pa pišejo modernistično. Razlik je ogromno. Skupno jim je pa eno. Želijo »tisoč svetlic, plankton bralcev.«

Želijo, da njihovo delo vzpodbudi drugačno mišljenje o zamejstvu. Z natančnim popisovanjem dogodkov in s predstavitvijo toka lastne zavesti, s t. i. verizmom, je Maja Haderlap dosegla, da je njeno zgodbo spoznalo ogromno ljudi.

Tako se je rešila bremena, ki ga je dolgo nosila v sebi. Ta » plankton bralcev« pa je spoznal, da je lahko srečen, kako živi.

Marko Kravos se je osvajanja bralcev lotil na drugačen način. S krajšimi, hudomušnimi pesnitvami je preprosto zanimiv za bralce. Kako ne bi bil, ko pa obravnava zelo resno tematiko na tako zanimiv način.

Kot sem omenil, so načini širjenja zgodb zamejcev zelo različni, skupno pa jim je to, da se želijo avtorji znebiti okov, ki jim preprečujejo napredovanje, in zaživeti svobodno. Svobodno na ideološki ravni.

Želijo doseči, da bodo lahko v državi, v kateri živijo, razmišljali in delovali svobodno.

In prav takrat, ko bomo bralci, ki smo del večinskega naroda, razumeli, da nočejo nobenega pomilovanja, bodo ti okovi padli. In takrat bo konec zamejske literature.

Z zamejsko literaturo, točneje z romanom *Angel pozabe*, smo dobili enega najboljših literarnih likov.

Gre za do potankosti opisan feministični lik.

Avtorica romana, Maja Haderlap, je svoje otroštvo namreč preživljala z babico. In ravno ta babica je osrednji lik v romanu. Zgodba pripovedovalke babice govori o njenem preživetju taborišča. Med 2. svetovno vojno so nacisti želeli iztrebiti koroške Slovence. Mnogo so jih ubili, nekatere pa odpeljali v taborišče. Tudi babica Maje Haderlap je bila odpeljana v taborišče v Ravensbruck. Tamkajšnji dogodki so ji za vedno ostali v spominu. Eden izmed teh dogodkov, ki so jo najbolj prizadeli, je bila smrt njene rejenke Mici. Tega ni nikoli prebolela. Se je pa v taborišču naučila živeti z bolečino.

In prav ta odpornost na bolečino, volja do življenja in vera v Boga so ji pomagali, da je prestala taborišče in odšla iz njega močnejša kot kdajkoli prej.

Njeno življenje po taborišču je bilo nato nedvomno drugačno. Vsi bi mislili, da je nenehno podoživljala travme. Bilo pa je ravno obratno. Občudujem njeno nadaljnje poslanstvo. Sam gotovo ne bi bil sposoben tega, kar je storila ona. Po mojem bi bil bolj podoben njenemu sinu, avtoričinemu očetu, ki je mnogokrat omagal pod težo travm. Mnogo-krat si je celo poskusil vzeti življenje.

A babica ni bila taka. Želela je zaživeti normalno življenje. Želela je prenesti svojo zgodbo na mlajše rodove, jo vkle-sati v kamen. To je počela tako, da je ljudi poučevala skozi vsakdanjik o vrednotah, ki so pomembne. Vera v Boga in vitalizem sta samo eni izmed mnogih vrednot, ki ju je želela vcepiti vnukinji. Hkrati se je s takim početjem vsaj delno

očistila in si olajšala življenje. In najbolj je vplivala prav na avtorico romana, ki je nato njeno zgodbo ponesla v svet. S tem je tudi sama doživela katarzo.

Lahko rečemo, da je življenje avtoričine babice tesno povezano z željo po normalnosti, saj si je po »lagerju« ves čas prizadevala za to. In prav babici se moramo zahvaliti, da smo dobili tako močno in presunljivo knjigo.

Obravnavana avtorja sta nedvomno harmonični osebnosti. Želita ohraniti tradicijo in zakoreniniti zamejsko tematiko, hkrati pa leteti in svobodno sanjati. Sta tudi izrazita antinihilista in humanista. Povezuje ju izrazit senzualizem. Razlika med njima je je, da Kravos svoja čustva pogosto predstavi z ironijo, Maja Haderlap pa s tokom zavesti ponazori dogajanje v njeni duši. Ne prepuščata se ideji, da je vse nič in da nič ni pomembno. Verjameta v svoje ideale in v neko harmonijo. To harmonijo pa si želita doseči ravno z deloma V kamen, v vodo in Angel pozabe.

Kravos bo zaživel v harmoniji, ko bo lahko svobodno razmišljal, na kar nam lepo pokaže z verzi: » ... šele, ko se utrne veriga ... bo varno letenje, ne pa novo vrtenje.«

Šele takrat, ko bomo zamejce spoznali kot nam enakovreden del, bo nastopila harmonija v zamejstvu.

Maja Haderlap pa je svojo harmonijo dosegla z Angelom pozabe. Rešila se je zgodb svoje babice in si tako priborila možnost, da se posveti sami sebi.

In prav želja, da spozna njeno zgodbo čim več ljudi, je vplivala tudi na izbor jezika pisanja. Možnost, da Slovenija ne prizna njenega romana za svojega, je ni ovirala pri izbiri nemščine. Tako je dosegla veliko širši krog bralcev in ponesla babico v svet.

Zagotovo sta avtorja harmonični osebnosti. Deli V kamen, v vodo in Angel pozabe pa to ne le potrjujeta, ampak sta sredstvi, s katerim želita doseči harmonijo.

Izkušnjsko mi je bližje Kravos, saj se tudi sam srečujem z dvojezičnostjo. Bližje pa mi je tudi zato, ker se sam prav tako borim, s pomočjo orodja, imenovanega ironija. Ne upam se razgaliti kot Maja Haderlap, zato raje ironično in dvoumno poskušam doseči svoje cilje in vrednote. Nimam namena ustvariti tisoč svetlic in osvojiti plankton bralcev. Želim si samo svobodo razmišljanja in govora v jeziku, ki mi je bližje. Tudi sam se borim, da bi zaživel v harmoniji. Avtorja del, ki sem ju prebral, sta harmonijo, po mojem mnenju, dosegla.